

Český zámek s parkem

po rozsáhlých opravách opět zprovozněn

Na počátku letošního měsíce dubna, byla po několikaletých stavebních opravách a úpravách interiérů a doplněné výsadby parku v podstatě zachráněna vzácná kulturní památka, kterou tvoří celý komplex staveb a parkové zeleně. Tato skutečnost ve mně vyvolala vzpomínku na dobu, kterou jsem před zhruba deseti roky musel řešit a rád bych Vám, našim občanům, o tom, co tomu předcházelo, pověděl. Jak mnozí z Vás z historických pramenů víte, osud zámku s parkem započal mnoho století nazpět a podrobněji je jeho osud popsán od r. 1768, kdy se stal jeho majitelem slavný portugalský šlechtický rod Silva Tarouců, který jej vlastnil, budoval a spravoval až do poloviny minulého století. Touto dobou se budu podrobněji zabývat v právě připravované obecní publikaci, která snad vyjde ještě do konce letošního roku. Výše uvedený nemovitý majetek byl v té době ve vlastnictví Československé republiky, na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. V době od smrti posledního hraběte Františka v roce 1943, se o správu zámku fakticky až do r. 1949 staralo hraběcí služebnictvo v čele s tehdejším správcem panem Jaroslavem Cajthamlem, mimo krátkou dobu na konci války, kdy zámek zabrala německá vojska. Pak byla na zámku po tři roky zřízena střední škola, zakončená po ročním studiu maturitou, která měla za cíl připravit absolventy vybrané z řad dělnické mládeže ke studiu na vysokých školách. Od r. 1952 až do Vánoc v r. 2005, byl v areálu zámku, který byl pro tento účel stavebně upraven, umístěn dětský domov a speciální škola pro děti s těžkým mentálním postižením a děti s kombinovanými vadami ve spojení s tělesným postižením. Po třiapadesátiletém působení u nás, byly děti spolu s pedagogy a provozním personálem přestěhovány do Prostějova a celý areál zůstal opuštěn. Následně jeho majetkovou správu, po zrušení Okresního úřadě v Prostějově, převzal nový majitel, a to Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Ten však nedisponoval prakticky žádnými pracovníky, zejména dělnických profesí, a tak se znovu, jak tomu bylo v padesátých a šedesátých letech, jeho správu ujala naše obec. V té době vznikaly návrhy na nové využití zámku s parkem. Jedním z mnohých byl návrh na domov důchodců, zemědělské muzeum, Evropské centrum studia dendrologie a několik dalších. Nic z toho se však nepodařilo realizovat.

V té době byl stav zámeckého parku, stejně jako zahradních staveb a i samotného zámku neutěšený až kritický. Zámecký park byl v roce 2002 zasažen větrnou smrští, jíž tehdy podlehl více jak 100 jeho stromů. Problém byl rovněž v přirozeném stárnutí výsadby a v její zátěži chorobami, škůdci a zvláště parazitujícím jmelím. Postupně bylo nutno přikročit k vykácení mnoha dalších stromů, které byly nevratně v havarijním stavu. V zámeckém parku zůstalo již jen něco okolo 800 stromů. Jejich inventarizace pro účely ošetření včetně bezpečnostního řezu, byla provedena naposledy v roce 2006 a následně schválena Národním památkovým ústavem. V té době se v areálu nacházelo množství uschlých, a tím i potenciálně nebezpečných vzrostlých dřevin, které by byly do budoucna nejen rizikem bezpečnostním, ale i zdravotním z hlediska možného přenosu houbových a jiných chorob na ostatní dosud zdravé dřeviny. V této souvislosti docházelo k postupnému rozpadu celkové kompozice. Tento nedostatek byl již

dlouhodobý, neboť v minulosti nebyla ani vůle, ani zájem o rozvoj tohoto areálu. Vedle dřevin bylo nutné obnovit i cestní síť, drobné stavby zejména oranžerii, u které hrozilo zborcení shnilého krovu a následné destrukce střechy.

V minulých letech tak mohla být zajišťována pouze základní péče, a to sečení, sběr vegetačního odpadu, likvidace spadných větví, případně menší opravy cest zašterkováním vodou vymletých míst. Péče byla prováděna sice kvalitně a se vší pečlivostí, ovšem vzhledem k omezeným finančním možnostem bývalého majitele, kterým byl český stát, přece jen v omezeném rozsahu. Chybělo zajištění další související péstební péče o dřeviny a nedocházelo k průběžnému doplňování výsadeb v tomto velmi cenném přírodním areálu, neboť zámecký park v Čechách pod Kosířem představuje na svých jedenadvaceti hektarech unikátní dendrologickou sbírku, volně přístupnou veřejnosti.

Byla tedy jediná naděje, že s novým vlastníkem a novým přístupem a využitím tohoto cenného a památkově chráněného komplexu snad bude tomuto vzácnému kulturnímu dědictví věnována patřičná péče, bez které nelze celý tento areál kvalifikovaně udržovat a pečovat o něj.

V srpnu roku 2008 přišla jako blesk z nebe od tehdejšího majitele informace, že se pro něj stal tento spravovaný majetek nadbytečným. Současně byla v dopise nabídka o jeho možném bezplatném převodu do majetku obce, případně do majetku města Prostějov, města Olomouc, či do majetku Krajského úřadu Olomouckého kraje. Z provedené finanční analýzy bylo jasné, že tak rozsáhlý areál s milionovými náklady na provoz, není naše obec schopna převzít a řádně jej provozovat činnostmi, které by alespoň uhradily náklady. V té době jsem tedy postupně navštívil starostu Prostějova a primátora Olomouce s dobrým úmyslem je požádat, zda by tento majetek převzali, neboť jejich rozpočty byly a jsou mnohokrát vyšší než rozpočet naší obce s tisíci obyvateli. Bohužel jsem neuspěl a byl odmítnut. V prosinci r. 2006 o věci jednalo i zastupitelstvo Olomouckého kraje, a i ono ve svém usnesení tento majetek převzít do své péče odmítlo. Tato skutečnost předpokládala, že dalším logickým postupem tehdejšího majitele bude vyhlášení veřejné dražby a následný prodej komukoliv, kdo na to bude mít, a to bez podmínky zachování stávajícího areálu. Ve stejném čase začali za mnou přijíždět „dobře informovaní“ a chtěli zámek s parkem získat za každou cenu. Dokonce jsem jednal s jedním zájemcem - kupcem z Austrálie. Mezi mnoha záměry těchto potenciálních kupců dominoval jeden, který zde chtěl vybudovat obrovský golfový park evropského formátu, ale bylo i mnoho jiných, více či méně zajímavých záměrů, žádný však nepočítal s tím, že bude i nadále umožněno, především nám občanům této obce, využívat krásy tohoto místa.

Na základě těchto skutečností pro mě nastala nejstresovější doba mého působení v úřadu starosty a s ní spojených bezesných nocí. Nakonec jsem se v květnu r. 2007 obrátil s prosbou o pomoc na tehdejší kolegy, starosty okolních obcí, v tom smyslu, aby mě v mém úsilí o zachování zámku s parkem pro veřejnost podpořili a spolu se mnou získali příslib tehdejšího hejtmána RNDr. Ivana Kosatíka na revokaci jejich zamítavého stanoviska a nového projednání v zastupitelstvu Olomouckého kraje.

Napsal jsem tedy novou žádost a v ní zdůraznil, že areál zámku s parkem a genofondem dřevin u nás patří k perlám Olomouckého kraje. Připomenul jsem, že věhlas zámku je mezi veřejností spojen také se jménem významného českého malíře Josefa Mánesa a zachované dědictví, jakým je toto překrásné místo, do kterého mimo jiné čs. stát pro jeho uchování v posledních letech investoval více jak 30 mil Kč, je významným kulturním a přírodním bohatstvím nejen Olomouckého kraje, ale je pokládán za jeden z nejvýznamnějších urbanistických skvostů na Moravě. Uvedl jsem také, že vzhledem k historické hodnotě a charakteru této významné památky a jejího uchování v rukou „obce“ (v daném případě Olomouckého kraje) pro širokou veřejnost, považujeme za naprostou prioritu, a že není možné, byť je to někdy lepší, předat tuto vzácnou památku do soukromých rukou. Dále jsem uvedl, že naše obavy vycházejí z nejistoty, že případným převodem tohoto rozsáhlého majetku do soukromého vlastnictví, může dojít k porušení harmonického celku, který zámek s parkem a Pamětní síní Josefa Mánesa tvoří. A co nás však nejvíce trápí a z čeho máme největší obavy, jsou zkušenosti vycházející z mnoha tehdy v médiích publikovaných skutečností, kdy nový majitel – soukromník, zapříčinil postupnou devastaci kulturní památky, až po její úplný zánik.

Takto napsanou novou žádost podpořilo 32 mých kolegů, starostů nejbližších obcí, především celého Regionu Haná, Mikroregionu Kosteletsko, Mikroregionu Kosířsko, Mikroregionu Litovelsko, ale i dalších okolních obcí ze střední Hané, až po Němčicko a celé Konicko. Díky hejtmanovi a jeho náměstkům, byla tato naše nová žádost vyslyšena a krajským zastupitelstvem jednohlasně schválena. K vlastnímu podpisu smlouvy o převodu zámku s parkem mezi generálním ředitelem Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových Ing. Miloslavem Vaňkem a tehdejšími hejtmanem Olomouckého kraje RNDr. Ivanem Kosátkem, došlo v pondělí dne 6. října roku 2008 na zámku v Čechách pod Kosířem v Pamětní síní Josefa Mánesa. Tohoto slavnostního aktu byli přítomni mí nejbližší, a to členové zastupitelstva naší obce a také většina starostů, kteří mě tehdy v mém úsilí podpořili a pomohli. Areál zámku s parkem byl a je, podle mého názoru, od této chvíle v těch nejlepších rukou, o čemž svědčí skutečnost, že po nezbytném vypracování potřebné dokumentace a projektů, včetně zajištění financování, bezprostředně započala zásadní a velmi naléhavá obnova tohoto místa, která i v letošním roce dále úspěšně pokračuje.

Návštěvníci tak již od dubna letošního roku mohou zhlédnout vkusně opravené interiéry plné nádherných Mánesových obrazů i jiných autorů, dokonale zrestaurovaného nábytku, koberců, či šestitisícové zámecké knihovny plné starodávných tisků z dob, kdy zámek patřil hraběcímu rodu Silva Tarouců. Krajský úřad pověřil správcem celého areálu Vlastivědné muzeum v Olomouci, které rozšířilo sbírkový fond o expozici věnovanou filmům Zdeňka a Jana Svěrákových. Nová prohlídková trasa zahrnuje i návštěvu opravené a nově zpřístupněné věžky, Ulmanova pavilonu (skleníku), kde je možné se i občerstvit. Na tomto místě, jakož to i v nově vybudovaném zámeckém sále, který slouží také jako obřadní síň, je možné konat nejen svatební obřady, ale i různé jiné společenské či kulturní akce, jakými jsou divadla, koncerty, kongresová jednání i obyčejné setkávání lidí. Před pár dny již také započala oprava Mánesova altánu. První patro jižního křídla zámku, které již prošlo rozsáhlou rekonstrukcí, zahrnuje deset místností, zařízených stejně jako v dobách kdy tu na přelomu 19. a 20. století žil František Josef

II. Silva Tarouca, který vychoval pět synů a byl vášnivým zahradním architektem. Díky němu vznikl u nás anglický park, který byl v nedávné anketě vyhlášen druhým nejkrásnějším parkem v republice. V rámci této prohlídky projdou návštěvníci nejprve jeho pracovnou, v dalším sále následuje rodová galerie, učebna, dětský pokoj, který byl zrenovován přesně podle obrazu Josefa Mánesa. Dále jsou k vidění dvě místnosti patřící jeho ženě Gabriele, velký sál, následuje již zmíněná unikátní knihovna obsahující prvotisky ze šestnáctého století, pánský pokoj a část této prohlídky končí v lovecké síni zrestaurované tak, jak ji užíval poslední hrabě František.

Druhou částí prohlídky je muzeum filmů Zdeňka a Jana Svěrákových. Jsou v něm umístěny rekvizity, kostýmy a další předměty související se všemi jejich společnými filmy, a to od Obecné školy až po Tři bratry. Je zde například umístěn psací stroj, na kterém Zdeněk Svěrák napsal většinu scénářů ke svým filmům i scénářům divadla Jára Cimrmana. V jedné z místností je například maketa Messeschmittu z filmu Tmavomodrý svět, dále výstava zaměřená na rekvizity z filmu Kuky se vrací. Je tam již nyní mnoho dalšího hezkého k vidění, což od počátku přitahuje k nám do Čech pod Kosířem velké množství spokojených návštěvníků. V opravách se i letos úspěšně pokračuje. O jejich postupu Vás bude průběžně informovat současný starosta obce na stránkách Zpravodaje.

Dobré dílo se tedy podařilo, a tak bych na tomto místě a při této příležitosti ještě jednou rád upřímně poděkoval mnohým z Vás, za Vaši podporu a pomoc, která byla v určité, ne dobře se vyvíjející fázi jednání pro mě velkou posilou a vzpruhou. Také díky Vám a Vaší osobní podpoře jsem boj o zámek v Čechách pod Kosířem nevzdal. Přes obrovské potíže, které mě po dobu téměř dvou let provázely, jsme nakonec došli až k dnešním dnům, kdy zámek s parkem opět žije, a to daleko lépe než kdy před tím.

Zdeněk Mader

Podoba zámku v Čechách pod Kosířem z poloviny 19. století